

जे ल्या काही वर्षांमध्ये सीएसआर किंवा कॉर्पोरेट सोशल रिस्पॉन्सिबिलिटी ही संकल्पना विकसित झाली आहे. कंपन्यांनी देशाच्या सामाजिक, आर्थिक आणि पर्यावरणीय विकासात योगदान देणाऱ्या उपक्रमांसाठी मदत करावी, हा त्यामागील हेतू आहे. व्यवसाय-उद्योगांनी नफा जरूर मिळवावा, पण समाजासाठी सकारात्मक कृतीही करावी, अशी अपेक्षा असते.

भारतात सीएसआर नियंत्रित करणारी कायदेशीर चौकट प्रामुख्याने कंपनी कायदा, २०१३मध्ये नमूद केली आहे. या कायद्याच्या अनुसूची सातमध्ये केलेल्या नियमानुसार, कंपन्यांनी मागील तीन वर्षांमध्ये आपल्या सरासरी निव्वळ नफ्याच्या किमान दोन टक्के सीएसआर उपक्रमांवर खर्च करणे आवश्यक आहे. ५०० कोटी रुपये किंवा त्याहून अधिक उलाढाल आणि पाच कोटी रुपये किंवा त्याहून अधिक निव्वळ नफा मिळवणाऱ्या कंपन्यांनी त्यांचे सीएसआर धोरण तयार करण्यासाठी आणि त्यावर देखरेख करण्यासाठी एक समिती नेमावी, जेणेकरून निधींचा प्रभावी वापर होईल, अशी अपेक्षा सरकारने यासंदर्भात व्यक्त केली आहे.

भूक आणि गरिबीचे निर्मूलन, विशेष शिक्षण आणि रोजगार वाढवणाऱ्या व्यावसायिक कौशल्यांसह शिक्षणाचा प्रचार, लिंगभाव समानतेला प्रोत्साहन देणे आणि महिलांना सक्षम बनवणे, पर्यावरणीय शाश्वतता

निश्चित करणे, केंद्र सरकारने सामाजिक-आर्थिक विकासासाठी स्थापन केलेल्या कोणत्याही निधीत योगदान देणे, असे अपेक्षित आहे.

भारतात २०१४-१५ मध्ये सीएसआरचे प्रमाण १० हजार कोटी रुपये, २०१५-१६मध्ये १२ हजार ५०० कोटी रुपये, २०१६-१७मध्ये १४ हजार ५०० कोटी रुपये, २०१७-१८मध्ये १६ हजार ५०० कोटी रुपये, २०१८-१९मध्ये १९ हजार ५०० कोटी रुपये, २०१९-२०मध्ये २२ हजार ५०० कोटी रुपये, २०२०-२१मध्ये २४ हजार कोटी रुपये, २०२१-२२मध्ये २३ हजार ५०० कोटी रुपये, २०२२-२३मध्ये २३ हजार ५०० कोटी रुपये होते. मागील वर्षी म्हणजे २०२४मध्ये संपलेल्या आर्थिक वर्षात सीएसआर फंडात १६ टक्के वाढ झाली. यामध्ये बाजी मारली एचडीएफसी बँकेने. त्यांचा सीएसआर फंड होता ९४५ कोटी रुपये. त्यानंतर रिलायन्स इंडस्ट्रीज - ९०० कोटी, टीसीएस - ८२७ कोटी आणि ओएनजीसी - ६३४ कोटी रुपये, अशा रकमा खर्च झाल्या.

सीएसआर खर्चात इतकी वाढ होण्यामागील एक कारण म्हणजे, अर्थव्यवस्था आणि औद्योगिक क्षेत्र पुन्हा एकदा गतिमान होऊ लागले. कंपन्यांच्या नफ्यामध्ये १८ टक्के वाढ झाली असून, खर्च करण्यासाठी त्यांच्याकडे रकमादेखील उपलब्ध होऊ लागल्या.

स्टील, टाटा, आयसीआयसीआय, बँक, आयएफसी, इन्फोसिस,

कॉर्पोरेट्स आणि सामाजिक हित

भारतात सीएसआर नियंत्रित करणारी कायदेशीर चौकट प्रामुख्याने कंपनी कायदा, २०१३मध्ये नमूद केली आहे. या कायद्याच्या अनुसूची सातमध्ये केलेल्या नियमानुसार, कंपन्यांनी मागील तीन वर्षांमध्ये आपल्या सरासरी निव्वळ नफ्याच्या किमान दोन टक्के सीएसआर उपक्रमांवर खर्च करणे आवश्यक आहे. ५०० कोटी रुपये किंवा त्याहून अधिक उलाढाल आणि पाच कोटी रुपये किंवा त्याहून अधिक निव्वळ नफा मिळवणाऱ्या कंपन्यांनी त्यांचे सीएसआर धोरण तयार करण्यासाठी आणि त्यावर देखरेख करण्यासाठी एक समिती नेमावी, जेणेकरून निधीचा प्रभावी वापर होईल, अशी अपेक्षा आहे.

आयटीसी, ग्रिड कॉर्पोरेशन अशा कंपन्यांनी सीएसआरमधून भरपूर खर्च केलेला दिसतो. गेल्या तीन वर्षांमधील एक हजार ३९४ कंपन्यांचा निव्वळ नफा सरासरी नऊ लाख कोटी रुपयांवर गेला आहे.

सहकार क्षेत्राला हवी बळकटी

चौफेर

आंतरराष्ट्रीय सहकार वर्षानिमित्त नुकतीच नवी दिल्लीमध्ये मंथन बैठक आयोजित करण्यात आली होती. या बैठकीत देशभरातील सहकार मंत्री, वरिष्ठ अधिकारी आणि सहकार विभागांचे सचिव सहभागी झाले होते. या बैठकीत केंद्रीय सहकार मंत्री अमित शाह यांनी घोषणा केली की, राष्ट्रीय सहकार धोरण लवकरच लागू केले जाईल. हे धोरण २०२५ ते २०२५ या कालावधीत देशातील सहकारी क्षेत्राला मार्गदर्शन करेल.

प्रत्येक राज्य आपल्या स्थानिक गरजा आणि परिस्थितीनुसार, सहकारी धोरण बनवेल. मंथन बैठकीत सहकार चळवळ मजबूत करण्यावर भर देण्यात आला. बैठकीत नैसर्गिक शेती, ग्रामीण रोजगारनिर्मिती आणि सहकारी संस्थांचा विस्तार यावर विशेष भर देण्यात आला.

देशातील मोठ्या लोकसंख्येकडे मर्यादित संसाधने आहेत आणि त्यांच्या लहान भांडवलाचे मोठे काम करण्यासाठी एकत्रितपणे सहकार्य करणे शक्य आहे. राष्ट्रीय सहकारी डेटा संकलन प्रणाली (डेटाबेस) द्वारे देशातील कोणत्या गावांमध्ये अद्याप कोणतीही सहकारी संस्था नाही, हे शोधणे शक्य होईल. येत्या पाच वर्षांमध्ये देशात असे एकही गाव नसेल, जिथे सहकारी संस्था नसेल, असे लक्ष्य ठेवण्यात आले आहे.

त्रिभुवन सहकारी विद्यापीठाच्या माध्यमातून सहकारी क्षेत्रात प्रशिक्षण आणि क्षमता विकासाची व्यवस्था केली जात आहे. प्रत्येक राज्याने किमान एक प्रशिक्षण संस्था या विद्यापीठाशी जोडावी, असा

देशात सुमारे २.७ लाख ग्रामपंचायती आहेत, परंतु अनेक पंचायती अद्याप पीएसीएस, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांच्या अंतर्गत येत नाहीत. देशाच्या एकूण आणि संतुलित विकासात या सहकारी संस्थांनी बजावलेल्या भूमिकेमुळे सरकारने ग्रामपंचायतींमध्ये नवीन बहुउद्देशीय पीएसीएस, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांच्या स्थापनेच्या योजनेला मान्यता दिली आहे.

कालबद्ध पद्धतीने त्याची प्रभावी अंमलबजावणी सुनिश्चित करण्यासाठी सहकार मंत्रालयाने नाबार्ड, एनडीडीबी व एनएफडीबीच्या सहकार्याने मार्गदर्शिका तयार केली आहे. यामुळे त्यांच्याशी संबंधित कोट्यवधी लहान आणि सीमांत शेतकऱ्यांच्या उत्कर्षाचा मार्ग मोकळा होईल. परिणामी, ग्रामीण अर्थव्यवस्थेवर त्याचा बहुउद्देशीय परिणाम होईल.

वर्षांच्या अखेरीस दुग्ध सहकारी संस्था दररोज दुध खरेदी करतील. त्यामुळे ग्रामीण उत्पादकांचे जीवनमान लक्षणीयरीत्या वाढेल, असा अंदाज आहे. या उपक्रमामुळे दुग्ध प्रक्रिया आणि पायाभूत सुविधा विकास निधी (डीआयडीएफ), दुग्ध विकासासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम (एनपीडीडी), तसेच पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभागाच्या प्रस्तावित योजनांचा फायदा होईल.

पुढील पाच वर्षांमध्ये सहकार मंत्रालयाने ७० हजार नवीन बहुउद्देशीय पीएसीएस स्थापन करण्याचे लक्ष्य ठेवले आहे. पंचायत किंवा गावपातळीवर सुलभ कर्ज आणि इतर सेवांची त्याची प्रभावी अंमलबजावणी सुनिश्चित करण्यासाठी सहकार मंत्रालयाने नाबार्ड, एनडीडीबी व एनएफडीबीच्या सहकार्याने मार्गदर्शिका तयार केली आहे.

यामुळे त्यांच्याशी संबंधित कोट्यवधी लहान आणि सीमांत शेतकऱ्यांच्या उत्कर्षाचा मार्ग मोकळा होईल. परिणामी, ग्रामीण अर्थव्यवस्थेवर त्याचा बहुउद्देशीय परिणाम होईल. व्हाईट रिव्होल्यूशन २.० उपक्रमाबरोबरच महिलांना सक्षम बनवणे, रोजगारनिर्मिती करणे आणि सहकारी व्यापारी वाढवणे हे या उपक्रमाचे उद्दिष्ट आहे. पाचव्या

हेमंत देसाई

बळी सेक्सटॉर्शनचे!

मंथन

सावधान! सेक्सटॉर्शनचे बळी जात आहेत. सेक्सटॉर्शन लोकांना समजलं नाही. जो सेक्सटॉर्शनचा शिकार झाला, त्याला कोणी शिकार केलं आहे, हे समाजही मानत नाही! नेमकं काय आहे सेक्सटॉर्शन? सेक्सटॉर्शनमध्ये व्हिडिओ कॉल करून समोरून कोणीतरी महिला किंवा पुरुष बोलतात. त्यानंतर त्या व्यक्तीशी कॉलवर अश्लील बोलले जाते. अश्लील कृत्यही करतात. असे कृत्य करूनही घेतात. त्याचं रेकॉर्डिंग होते. त्यानंतर ती व्यक्ती केलेलं रेकॉर्डिंग त्या व्यक्तीला पाठवून धमकी देते. या धमकीत म्हणते की, तू मला एवढे एवढे पैसे दे, नाहीतर मी हा व्हिडिओ पोलिसात देईल. भीती दाखवताच माणूस घाबरतो व त्यानंतर आपली बदनामी होईल असे वाटून, आपण त्या व्यक्तीला, त्या व्यक्तीनं जेवढे पैसे मागितले तेवढे देतो. हेच ते सेक्सटॉर्शन!

अलीकडे सेक्सटॉर्शनचा प्रकार जोर पकडत आहे. अशी एक टोळी आहे की, जी अशा प्रकारचं कृत्य करीत आहे. त्या टोळीचे काही सदस्य एखाद्याला फोन करतात. त्यानंतर त्या फोनवर, जर पुरुष बोलत असला की, तो फोन स्त्रीकडे दिला जातो. मग अश्लील संभाषण सुरू होतं. त्यानंतर बरंच काही. मग धमक्या. धमकीत तोतया पोलिसही असतो. तो धमक्या देत म्हणतो की, तुमची अमूक-अमूक प्रकारची केस अमूक-अमूक ठिकाणी आली आहे. तिचा निपटारा जर करायचा असेल, तर एवढे पैसे द्यायला हवे. कटकट मागे लागेल व समाजात बदनामी होईल, या भीतीनं त्या व्यक्तीनं जेवढे पैसे म्हटले, तेवढे पैसे अनेकजणांना आतापर्यंत पाठवले आहेत. लोक फसले आहेत. यात बरेचजण अनभिज्ञ आहेत. कारण असा प्रकार अनेकजणांना अजूनही माहीत नाही.

सेक्सटॉर्शनमध्ये केवळ अडाणी माणूस फसतो, असे नाही, तर बरीच सुशिक्षित माणसं फसतात. ती शिकली आहेत, त्यांचे उच्च शिक्षण झालेले आहे. पूर्वी लोकांना लुबाडण्याचे वेगळे प्रकार झाले. फोन यायचे. त्यानंतर विचारलं जायचं की, अमूक कामासाठी तुमच्या पतीनं ओटीपी मागितलाय. तो सांगा किंवा तुमचा आधार अपडेट करायचाय. ओटीपी सांगा. मग ओटीपी सांगितला की, बस एका मिनिटात आपले पैसे गायब व येणारा मोबाईल नंबरही गायब. पैसे कुठे

सेक्सटॉर्शनमध्ये केवळ अडाणी माणूस फसतो, असे नाही, तर बरीच सुशिक्षित माणसं फसतात. ती शिकली आहेत, त्यांचे उच्च शिक्षण झालेले आहे. पूर्वी लोकांना लुबाडण्याचे वेगळे प्रकार होते. फोन यायचे. त्यानंतर विचारलं जायचं की, अमूक कामासाठी तुमच्या पतीनं ओटीपी मागितलाय. तो सांगा किंवा तुमचा आधार अपडेट करायचाय. ओटीपी सांगा! मग ओटीपी सांगितला की, बस एका मिनिटात आपले पैसे गायब व येणारा मोबाईल नंबरही गायब. पैसे कुठे गेले, हे कळायला मार्ग नव्हता. आता ही गोष्ट अनेकजणांना माहीत झाली. लोकं सावध झाले. आता अशा प्रकारचा ओटीपी कोणी देत नसल्यानं, पैसे कमविण्यासाठी टोळीनं नवीन मार्ग शोधलाय. तो म्हणजे सेक्सटॉर्शन!

गेले, हे कळायला मार्ग नव्हता. आता ही गोष्ट अनेकजणांना माहीत झाली. लोकं सावध झाले. आता अशा प्रकारचा ओटीपी कोणी देत नसल्यानं, अशा टोळीनं पैसे कमविण्यासाठी नवीन मार्ग शोधलाय. तो म्हणजे सेक्सटॉर्शन! अलीकडे कोणीही कोणाला फ्रेंड रिक्वेस्ट

स्वतःचे चॅरिटेबल ट्रस्ट, फाउंडेशन किंवा संस्था स्थापन केली आहे. त्या ट्रस्टमार्फत विविध समाजोपयोगी कामे केली जातात. त्यासाठी सीएसआर निधी वापरला जातो. उदाहरणार्थ, टाटा ट्रस्ट किंवा रिलायन्स फाउंडेशन इत्यादी. या संस्था इतर संस्थांसोबतही काम करतात आणि त्यांना निधी उपलब्ध करून देतात. सामाजिक कार्य करणाऱ्या लहान-मोठ्या संस्थांनादेखील सीएसआर निधी मिळवता येतो, पण त्यासाठी काही कागदपत्रांची पूर्तता करणे आवश्यक असते.

तुमचे ट्रस्ट किंवा संस्था ही धर्मादाय आयुक्त कार्यालयात नोंदणी केलेली असावी किंवा कंपनी कायद्याखाली कलम ८८खाली नोंदलेली कंपनी असावी. तुमची संस्था ही आयकर कायद्याच्या कलम १२ ए अंतर्गत नोंद केलेली असावी. तुमच्या संस्थेला आयकराचे ८०-जी सर्टिफिकेट प्राप्त असावे. तुमच्या संस्थेची नोंदणी ही नीती आयोगाच्या वेबसाईटवर केलेली असावी. संस्था अगदीच नवीन नसावी. तिला कुठल्या तरी क्षेत्रात काम केल्याचा दोन-तीन वर्षांचा अनुभव असावा.

भारताबाहेरील कंपनीकडून देणगी हवी असल्यास, तुमच्या संस्थेला एफआरएचे नोंदणी प्रमाणपत्र गरजेचे असते. कंपनी कायद्याखाली सीएसआर वन फॉर्ममध्ये अर्ज करून नोंदणी केलेली असावी. हे नियम पाळले, तर सीएसआर फंडाचा अनेक संस्थांना उत्तम उपयोग करून घेता येतो.

महेश जोशी

आयुष्य अनिश्चिततेने भरलेले आहे. आपल्यापैकी प्रत्येकाने आयुष्यात चढ-उतार आणि वळणे अनुभवली आहेत. कधी-कधी अपयश आपल्या ध्येयांपर्यंत पोहोचण्यात अडथळा निर्माण करतात. अपयश हे खरे असते आणि ते जसेच्या तसे स्वीकारले पाहिजे. अपयशाची कारणे वेगवेगळी असू शकतात. अपयशाचा अनुभव हा दुःख, मानसिक आघात, नैराश्य, नकारात्मकता आणतो आणि दुःखाची भावना देतो. दुसरीकडे, अपयश आपल्याला अनेक धडे शिकवतात. याद्वारे आपण जीवनातील अडथळ्यांवर मात करायला शिकतो. अपयशांवर मात कशी करायची आणि नेहमीच इच्छित ध्येये किंवा उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी सकारात्मक दिशेने विचार, कसा करायचा हे शिकले पाहिजे. अपयश हे नेहमीच वाढण्याची संधी म्हणून घेतले पाहिजे.

अपयशाचे कारण शोधणे आवश्यक आहे. कधी-कधी अपयश खूप शक्तिशाली असू शकते आणि तुम्हाला तुमचे ध्येय सोडून देण्यास भाग पाडते. तुमची स्वप्ने आणि योजना प्रत्यक्षात आणण्यासाठी तुमच्या दृढनिश्चयाची आणि समर्पणाची ही खरी परीक्षा असते.

पळून जाण्याचा मार्ग शोधण्यापेक्षा अपयश स्वीकारणे खूप महत्त्वाचेआहे. वास्तव आणि सत्य स्वीकारल्याने तुम्हाला मनःशांती मिळेल. तुम्हाला तुमच्या अपयशांची आणि केलेल्या चुकांची जबाबदारी घ्यावी लागेल. यामुळे तुम्हाला तुमच्या भावनांवर नियंत्रण ठेवण्यास मदत होईल. सकारात्मकतेने उज्वल भविष्यासाठी विचार करण्याची प्रेरणा मिळेल.

सर्वात महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे, लक्ष केंद्रित करणे आणि सकारात्मक असणे. अनेकदा असे दिसून येते की, एखादी व्यक्ती त्यांचे ध्येय आणि उद्दिष्टे साध्य करताना मानके खाली आणू लागते. यावर मात करण्याचा सर्वोत्तम मार्ग म्हणजे एकावेळी एक ध्येय साध्य करण्याची

अपयशाचे कारण शोधणे आवश्यक आहे. कधी-कधी अपयश खूप शक्तिशाली असू शकते आणि तुम्हाला तुमचे ध्येय सोडून देण्यास भाग पाडते. अपयशाचे कारण समजून घेतले पाहिजे. ते सकारात्मकतेने घेतले पाहिजे. पद्धतशीर योजना ध्येय साध्य करण्यास मदत करते. नेहमी लक्षात ठेवा की, बदलाशिवाय प्रगती अशक्य आहे. जे आपले विचार बदलू शकत नाहीत, ते काहीही बदलू शकत नाहीत.

योजना आखणे.

चांगल्या आरोग्यामुळे शारीरिक शक्ती मिळवता येते आणि टिकवता येते. संतुलित आणि निरोगी आत्मसन्मान मानसिक शक्ती देतो. अपयशातून निर्माण होणाऱ्या नकारात्मक टीका आणि टीकेची भीती न बाळगता दृढ असले पाहिजे. हे तुमचे जीवन आहे. हे विसरू नका. तुम्ही तुमच्या जीवनात नेतृत्व करण्याचे आणि हस्तक्षेप करण्याचे स्वातंत्र्य कुणाला देऊ नये. टीकेने तुमचा आत्मसन्मान कमकुवत होऊ नये. अपयश धैर्याने स्वीकारले पाहिजे आणि त्यावर मात करण्याची योजना आखली पाहिजे. तुम्ही पुरेसे बलवान असाल तर, उत्तम होईल. इतरांची टीका तुमच्या ध्येयापर्यंत पोहोचण्यात अडथळा बनू नये.

योजना ही एक अशी शक्ती आहे, जी माणसाला सातत्य देते. योग्य योजना मार्गदर्शक साधन म्हणून मदत करते आणि जीवनात

इच्छित ध्येय साध्य करण्यास मदत करते. दीर्घकालीन आणि अल्पकालीन योजनांसाठी संघटित नियोजन आवश्यक आहे.

कठोर परिश्रम आणि नशिबावर कमी अवलंबून राहून, ध्येये साध्य करता येतात. अपयशाचे कारण समजून घेतले पाहिजे. ते सकारात्मकतेने घेतले पाहिजे. पद्धतशीर योजना ध्येय साध्य करण्यास मदत करते. नेहमी लक्षात ठेवा की, बदलाशिवाय प्रगती अशक्य आहे. जे आपले विचार बदलू शकत नाहीत, ते काहीही बदलू शकत नाहीत.

या जगात प्रत्येकाला एक ना एक दिवस अपयशाचा सामना करावा लागतो. तुम्हाला तुमच्या जवळच्या आणि प्रियजनांशी बोलण्याची आवश्यकता आहे. हे मित्र आणि कुटुंबातील सदस्य तुमच्या आयुष्यातील वादळी काळात प्रमुख आणि मजबूत आधारस्तंभ आहेत. जगातील प्रसिद्ध व्यक्तित्त्वांचे अपयश जाणून घेण्याचा प्रयत्न करा आणि त्यांनी अपयशावर कशी मात केली ते पाहा. मार्गदर्शनासाठी तुमच्या हितचिंतकांकडे जाण्यास अजिबात संकोच करू नका.

अपयश मनापासून स्वीकारले पाहिजे. जर तुम्ही अपयशी ठरलात, तर त्यात काहीही चुक नाही. तुमच्या कम्फर्ट झोनमधून बाहेर पडण्याचा प्रयत्न करा आणि ध्येय साध्य करण्यासाठी प्रयास करा. अपयशावर मात करण्यासाठी, शांत राहा. अशा वेळी तुमच्या संयमाची परीक्षा होते. तुमचे स्वप्न प्रेरणादायी ठरू द्या.

■ ईश्वर देशमुख

(लेखक मूळचे नागपूरचे असून, ओमानमधील इंडियन स्कूल, सलालाह येथे काम करतात. त्यांनी भात आणि आखाती देशांमध्ये दोन दशकांहून अधिक काळ अनेक नामांकित शाळांमध्ये शारीरिक शिक्षण विभागाचे प्रमुख म्हणून काम केले आहे.)

टॉपर व्हायचेय ?

वेचक-वेधक

प्रत्येक विद्यार्थ्याला आयुष्यात यश मिळवायचे असते. त्याची अभ्यासाची स्वतःची पद्धत असते. टॉपर विद्यार्थी अभ्यासासाठी काही खास टिप्स् फॉलो करतात. त्यामुळे ते अभ्यासात यश मिळवतात. चला पाहूया, अशा कोणत्या खुबी वापरल्या जातात !

वेळापत्रक तयार करा: वेळापत्रकानुसार अभ्यास करून विद्यार्थी वेळेवर अभ्यासक्रम पूर्ण करू शकतात आणि अभ्यासात सुधारणाही करू शकतात. त्यामुळे परीक्षेत चांगले गुण मिळतात.

सराव : अभ्यासक्रमाची दोन-तीन वेळा उजळणी करून विद्यार्थी यश मिळवू शकतात. उजळणी करून विद्यार्थ्यांना

परीक्षेसाठी गोष्टी सहज लक्षात ठेवता येतात.

नोट्स बनवा: यशस्वी विद्यार्थी उजळणी करताना, स्वतःच्या नोट्स काढतात. प्रत्येकवेळी ते उजळणी करून, त्या विषयाच्या नोट्स आणखी सोप्या करतात. याच्या मदतीने विद्यार्थी परीक्षेपूर्वी नोट्समधून झटपट उजळणी करू शकतात.

माईड मॅप बनवा: अनेकांचा असा विश्वास असतो की, माईड मॅपद्वारे गोष्टी सहज लक्षात ठेवल्या जाऊ शकतात. माईड मॅप्सच्या मदतीने तथ्ये, तारखा आणि क्रम सहज लक्षात ठेवता येतो.

अवघड विषय आधी वाचा: काही लोक कठीण विषयाचा अभ्यास सर्वात शेवटी

करायचं ठरवतात. त्यामुळे ते विषय शेवटपर्यंत वाचता येत नाहीत. यशस्वी होण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी प्रथम कठीण विषयांचा अभ्यास केला पाहिजे. नंतर ते सोप्या विषयांचा अभ्यास करू शकतात.

शिकताना शिकवा!: लोकी शिकलेलं दुसऱ्याला शिकवलं, तर तो विषय तुमच्या चांगला लक्षात राहील. आपला मेंदू पूर्वी शिकलेल्या सुमारे ९० टक्के गोष्टी दीर्घ काळासाठी लक्षात ठेवू शकतो. ■

रोजच्या धावपळीतून शांत व कमी गर्दीच्या ठिकाणी जायचे असेल, तर तामिळनाडू राज्यातील कोटागिरी तुमच्यासाठी एक योग्य ठिकाण असू शकते. जुलैमध्ये येथील हवामान खूप आल्हाददायक असते. निलगिरी पर्वतरांगांच्या शिखरावर असलेले कोटागिरी, हे समुद्रसपाटीपासून सुमारे एक हजार ८०० मीटर उंचीवर वसलेले आहे. ते उटी आणि कुन्नूरसारख्या प्रसिद्ध हिल स्टेशनपासून थोडे दूर आहे . जुलैमध्ये पावसाच्या हलक्या सरी डोंगरांवर पडतात, तेव्हा कोटागिरीच्या दऱ्या अधिक हिरव्याकंठ दिसतात .

वेगवेगळ्या पिकनिक स्पॉटवर फोटो काढण्याची क्रेझ सध्या वाढते आहे. हे लक्षात घेऊन वाचकांनी काढलेल्या आकर्षक आणि कलात्मक छायाचित्रांना ‘माय कॅमेरा’ या सदराअंतर्गत प्रसिद्धी देण्यात येईल. छायाचित्राबाबत थोडक्यात माहितीही वाचकांनी पाठवावी. छायाचित्रे पाठविण्याचा पत्ता: lokshahivartapratibimb@gmail.com

भारतीय अर्थव्यवस्थेची उत्तम कामगिरी

अर्थचित्र

भारताच्या अर्थव्यवस्थेने भू-राजकीय तणाव असूनही, मजबूत आणि लवचिक कामगिरी केली. देशाची आर्थिक परिस्थिती स्थिर आहे आणि एकूणच आर्थिक परिस्थिती सकारात्मक दिसते. आंतरराष्ट्रीय अस्थिरतेच्या वातावरणातही भारताच्या अर्थव्यवस्थेने ताकद दाखवली आहे. सुधारित देशांतर्गत मागणी, महागाईतील घट, स्थिर रोजगार आणि निर्यात क्षेत्राच्या बळकटीने पाठिंबा दिला आहे.

ई-वे बिल, इंधन वापर आणि पीएमआय निर्देशांक यासारखे निकष पुष्टी करतात की, आर्थिक क्रियाकलाप स्थिर राहिले आहेत. रब्बीचे चांगले पीक आणि मान्सूनमुळे ग्रामीण भागात मागणीत वाढ झाली आहे. वाढत्या पर्यटन आणि व्यावसायिक प्रवासामुळे शहरी वापराला चालना मिळत आहे. हवाई प्रवास आणि हॉटेल बुकिंगमध्ये वाढ आहे. तथापि, बांधकाम साहित्य आणि वाहनविक्रीसारख्या काही क्षेत्रांमध्ये मंदीची चिन्हे दिसून आली आहेत. दरम्यानच्या काळात अन्न आणि किरकोळ महागाईमध्ये व्यापक घट नोंदवली गेली होती.

जागतिक घडामोडींमुळे सुरुवातीला व्यापार तणाव वाढला. त्यामुळे वित्तीय बाजारपेठांमध्ये अस्थिरता निर्माण झाली. तथापि, दुसऱ्या तिमाहीमध्ये परिस्थिती काही प्रमाणात सामान्य झाली. भारतीय सरकारी बॉंड बाजाराने स्थिरता आणि आत्मविश्वास राखला. याचे मुख्य कारण भारतीय रिझर्व्ह बँकेने विक्रमी लाभांशाची केलेली घोषणा होय.

भारताच्या एकूण निर्यातीत (वस्तू आणि सेवा) मध्ये वार्षिक २.८ टक्के वाढ नोंदवली गेली. जागतिक आर्थिक मंदी आणि टॅरिफ अस्थिरता असूनही, ही बाब निर्यात क्षेत्राची ताकद दर्शवते. देशाचा परकीय चलन साठा ६९९ अब्ज डॉलर्स राहिला. इतर जागतिक चलनांच्या तुलनेत भारतीय रुपया मध्यम अस्थिरतेसह स्थिर राहिला. एआय/एमएल, विमा, रिअल इस्टेट, बीपीओ/आयटीईएस आणि हॉस्पिटॅलिटी यासारख्या क्षेत्रांमध्ये व्हाईट-कॉलर नोकऱ्यांमध्ये तेजी दिसून आली.

आठ महिन्यांनंतर रोजगारवृद्धी

भारतात रोजगारनिर्मितीमध्ये सलग आठ महिने घट झाल्यानंतर, ८.९ टक्के वाढ नोंदवण्यात आली. तथापि, वार्षिक आधारावर त्यात १.८ टक्के किंचित घट नोंदवण्यात आली. नोकऱ्यांशीसंबंधित इंडिड या जागतिक वेबसाईटच्या अहवालानुसार, घट असूनही भारतात रोजगारनिर्मिती जास्त राहिली.

भारताच्या एकूण निर्यातीत (वस्तू आणि सेवा)मध्ये वार्षिक २.८ टक्के वाढ नोंदवली गेली. जागतिक आर्थिक मंदी आणि टॅरिफ अस्थिरता असूनही, ही बाब निर्यात क्षेत्राची ताकद दर्शवते. देशाचा परकीय चलन साठा ६९९ अब्ज डॉलर्स राहिला. इतर जागतिक चलनांच्या तुलनेत भारतीय रुपया मध्यम अस्थिरतेसह स्थिर राहिला. एआय/एमएल, विमा, रिअल इस्टेट, बीपीओ/आयटीईएस आणि हॉस्पिटॅलिटी यासारख्या क्षेत्रांत व्हाईट-कॉलर नोकऱ्यांमध्ये तेजी दिसून आली.

इतर प्रमुख बाजारपेठांच्या तुलनेत हे प्रमाण जादा आहे. आशिया-पॅसिफिक प्रदेशातील वरिष्ठ अर्थशास्त्रज्ञ कॅलम पिकरिंग म्हणाले की, भारतात रोजगारनिर्मिती

इतर देशांच्या तुलनेत वेगाने वाढत आहे. देश अधिक औपचारिक धाटणीची आर्थिक व्यवस्था बनण्याकडे वाटचाल करीत आहे. देश बदलत असताना, औपचारिक क्षेत्रात होणारी रोजगारनिर्मिती देशभरातील एकूण रोजगारवाढीच्या तुलनेत खूपच मजबूत होईल. अलीकडील वर्षांमध्ये आपण हे सातत्याने पाहिले आहे. इतर अर्थव्यवस्था अशा बदलातून जात नाहीत.

इंडीडचा हा अहवाल जागतिक नोकरी वेबसाइटच्या प्लॅटफॉर्मवरील डेटाच्या विश्लेषणावर आधारित आहे. त्यात म्हटले आहे की, प्रामुख्याने बालसंगोपन (२७ टक्के), वैयक्तिक काळजी

कन्या : खरेदीचा आनंद

आजू-बाजूच्या मत्सरी लोकांपासून स्वतःला दूर ठेवण्याचा प्रयत्न करा. नोकरदारांना वरिष्ठ पातळीवरून पाठिंबा लाभला तरी, प्रगतीला गती येणार नाही. औद्योगिक क्षेत्रातील घडामोडी अपेक्षाभंग करणाऱ्या ठरतील. वादविवाद आणि कलहाने मनःस्वास्थ्य बिघडण्याची शक्यता आहे. भावनिक प्रसंग आणि संवाद पती-पत्नीच्या नात्याला दृढता आणतील. कौटुंबिक वस्तूंची खरेदी आनंद देईल.

तुला : परदेश प्रवासाचे योग

आपल्या क्षेत्रातील विविध आव्हाने स्वीकारून उस्ताहाने तुम्ही कार्यरत राहाल. व्यावसायिक आणि आर्थिक, अशी सर्वांगीण प्रगती करता येणे शक्य आहे. काहीजणांना दूरच्या अथवा परदेश प्रवासाचे योग येतील. धार्मिक आणि आध्यात्मिक साधकांना गुरुकृपा लाभेल. आपल्या हातून घडणारी धर्मकार्ये मनाला आश्चस्त करतील. सप्ताहाच्या शेवटी स्थावर क्षेत्रात समाधानकारक उलाढाल करता येईल.

वृश्चिक : गृहसौख्याचा अनुभव

स्वतःचे आरोग्य सांभाळून अडचणींना यशस्वीपणे तोंड देण्याचे काम करावे लागणार आहे. नोकरीतील आव्हाने पेलण्यासाठी पराकाष्ठा करावी लागणार आहे. लहान मुला-मुलींच्या प्रगतीविषयक चिंता तुम्हाला अस्वस्थ करीत राहतील. सध्यातरी एकाग्र चिंताने कोणतेही काम करणे तुम्हाला कठीण आहे. सप्ताहाती गृहसौख्याचा सुंदर अनुभव घ्याल.

धनु : मुलांची शैक्षणिक प्रगती

मुला-मुलींची शैक्षणिक प्रगती समाधानकारक राहील. सामाजिक प्रतिष्ठेच्या कार्यक्रमाला तुमची विशेष हजेरी राहील. मंगळ भ्रमण आरोग्याच्या समस्या निर्माण करू शकते. संतुलित विचारांनी संभाव्य वाद-विवाद टाळता येऊ शकतात. भावनिक पातळीवर आपतेष्टांशी संवाद घडतील. मतभेद असले, तरी

राशिभविष्य

तुम्ही ते हाताळू शकाल. बोचऱ्या टीकेने आणि अनावश्यक स्पष्टतेने संबंधित नाराज राहतील.

मकर : नात्यातील ओलावा जपा

विविध नात्यातील ओलावा जणण्याचा प्रयत्न करा. स्वतःच्या प्रतिष्ठेचे अवडंबर माजविणे टाळायला हवे. विविध व्यावसायिक घटना तुमच्या अहंकाराला उकसवत राहतील. मंगळ भ्रमण अनारोग्याचे संकेत देणारे आहे. रक्तादबाची नव्याने तपसणी करणे योग्य राहील. औद्योगिक क्षेत्रातील तंत्रज्ञाना प्रगतिकारक काळ आहे. मोठी उद्दिष्टे गाठण्यासाठी अधिक प्रयत्न करावे लागतील.

कुंभ : मतभेदांची वादळे

रेंगाळलेल्या इच्छांना वास्तव रूप लाभेल. आर्थिक प्रगतीचे समाधान राहील. राशीच्या सप्तम स्थानातील मंगळ आपल्या वैवाहिक जोडीदाराचे आरोग्य नाजूक ठेवेल. काहीजणांना मतभेदांच्या वादळाला तोंड द्यावे लागेल. चिकाटीच्या आणि बुद्धिमत्तेच्या बळवर तुम्हाला तत्कालीन अडचणींवर मात करता येईल. बौद्धिक क्षेत्रातील तुमचे कौशल्य तुम्हाला सिद्ध करता येईल. महिलांना पतीच्या आग्रही वृत्तीचा सामना करावा लागेल. सप्ताहाती भागिदारी व्यवसायात आर्थिक नुकसान होऊ शकते.

मीन : कामे मार्गी लागतील

घरात आपतेष्टांच्या नाराजीचा सामना करावा लागेल. घरगुती वातावरणात असमाधान राहील. मंगळ भ्रमण व्यावसायिक विरोधाची धार बोथट करेल. काहीजणांना दूरच्या अथवा परदेश प्रवासाचे योग येतील. रेंगाळलेली कामे मार्गी लागतील. काही ठोस निर्णय घ्याल. शनी आणि नेपच्यून भ्रमण मनावर एखाद्या प्रसंगाचे दडपण निर्माण करेल. नकारात्मक विचारसरणी दूर केलीत, तर प्रगतीचे मार्ग चुकत होतील.

■ ज्योतिषभास्कर शिरीष कुलकर्णी
मो. नं. ८७८८२६६६९०